

pia, sord com una tàpia, tapiada, +tapissot, tapi, Tapi, tapiar, tapiador, tapiada (vegeu supra), *tapiaire, tapiat, tapiat m., tapiera, tapiéjar, tapió, Tapioles, destapiar, entapiar, atapeïment* (vegeu supra), *atapidor, tapiol, tapissot* (vegeu supra), *taparot, taperal, tapasada, taparrenc, tapassot*.

TAPERERA, fruit de la *taperera*, 'Capparis spinosa': forma comuna al català amb molts parlars mossàrabs, occitans, italians i aragonesos: sembla tractar-se d'una alteració ja antiga del greco-l·latí CAPPARIS per influència d'alguns mots amb T, particularment TAPIA, perquè la taperera creix molt sovint arrapada a parets velles i tàpies. □ 1.ª doc.: S xv; en mossàrab valencià, c. 1106.

El DAG. el data del S. xv; *AlcM*, de 1493. «Sumari del Refresc [!]. —Primo: 100 vaques; més 200 moltons; ---; 30 cuarteres de farina — molt bona xexa; 25 quintars formatge de la terra; 20 quarretells de *tàparas*; ---», Joan O. Gomis, a. 1542 (*JMBover, Bi. Escr. Bal. I*, 368); no sé si s'ha estudiat la possible relació entre aquest Rabelais insular, i el pare francès de Gargantua; que si el text de Bover no és apòcrif, escrivien pels mateixos anys (i el poitevin del gran frare està amarat de mots catalans): el cas és que les tàperes no manquen a les taules dels «gouliafres», com deia justament l'«abat de Thélème» manllewant un vell terme nostre. En la tradició lexicogràfica, des de Busa-N. (*tapara*) i OPou (*ThPu.*, 51), que en aquest cas s'até a la seva pronúncia gironina, «*tàpares*: caparis», no pas la correcta, valenciana, que és la que donen Sanelo (I, 17v), i ja CRos: «*tàpera*: alcaparra, frutilla; *taperera*: mata espinosa, que produce las alcaparras; *taperot*: alcaparrón: es del tamaño y forma de una bellota grande, y en lo demás no tiene diferencia de la alcaparra» (*Dicc.* 1764, 222); id. Lamarca i J. G. M. («El Camí», 14-iv-1934); «*taperer* espinós: *capparis spinosa*», Cavanilles, 331. «La *taperera* fa *tàperes*, que és com la poncella; conservades en salmora, es mengen després, com també s'hi conserven i es mengen els *taperots*, que són més ordinaris perquè tenen més pinyolets», Montesa, 1962.

A Alfara de la Baronia vaig veure *tàperes*, i com a fruiteta un *taperotét*. La cosa —i per tant el mot— són menys freqüents en el Princ., però se n'hi fan i se'n parla [recordo 1922]; i més se'n parlava, quan encara no havíem caigut en l'inhumà i ximple menyspreu de la bona cuina, com: «una llengua de vedella, / per fer-la ab *tàperes*, / o ab moixarbons: bona menja!», FRenart, c. 1840 (*La Casa de Dispeses*, ed. Barcino, 107).

D'altra banda, és cert que més se'n cullen, i se'n mengen a coves, a «carretells», a les regions meridionals, i no pas menys, potser més encara a les Illes que a la Terra del Xè (on ens en parla MGadea, I, 106). A Llubí m'asseguren que enlloc se'n fan tantes ni tan bones com allí i a Campos (1964), i el mot és d'ús general pertot (eiv., PzCabr.). Però a una taperera li devem un dels darrers poemes del gran savi i patrici eivissenc, Isidor Macabich, que alhora ens dóna elo-

qüent testimoni d'on són els llocs on la tàpera prospera, a on es dóna el miracle d'una planta naixent sobre una paret: «Àqueix vell mur, ressec de temps enera, / riu ara, endiumenjat de *taparera*, / com si un arruix de neu hi hagués florit, / i amb un clapeig de porpra florejada, / que un antic jardiner hi té arrelada, / i es folga que la mirin fit a fit. / Però la *taparera* té més vida. / Sols per voler de Déu ací ens ha eixida / --- / Li basta un grill de pedra amb rou de cel!» (*Eivissenca*, que, el 1970, ell envià abans de deixar-nos, ai de mi, a la taperera d'ara, pinedenca).

A Mallorca, entre les lleguminoses, de conreu econòmic important, hi ha «la *taparera*, abans tan reduïda, arraconada i despreciada, i sortida darrerament dels petits redols de Llubí i Campos, estenent les sarmantoses rames per moltes bandes a Mall.: hi ha qui fa pujar a un milió de rals el valor de la darrera cullita de *tàpares*; i com la *taparera* no lleva res a les altres produccions sinó que les favoreix i beneficia --- se'n semblen més cada any», JnRosselló (*Ruralisme*, 28.9f.).

Una forma en *t-*, com la catalana, es retroba en uns quants parlars veïns dins la Romània. El més antic és en el manual botànic d'Abenbeclarix (escrivint a Saragossa c. 1106, de família potser més levantina i certament hispànica), en l'obra del qual el còdex de Nàpols porta *tâbaras* (pron. certament *tâparas*), com a propi del mossàrab («*aljamia*») de València, mentre que hi ha *kabâra* (o *qabâra*), en els altres còdexs, forma pròpia del mossàrab central d'Al-Andalus (=cast., port. *alcaparra*);¹ una altra forma és la diminutiva *tabrairûla*, que ha de ser també de la mateixa planta (potser nom del taperot), en el glossari de l'anònim sevillà de c. 1100.² D'altra banda la major part de les fonts mossàrabs (Abenalauam, Abderrazzaq, *PAlc.*, àdhuc el nostre *RMa.*, i un gran nombre de gloss. moderns magrebins: Simonet, s. v. c-) donen formes del tipus *kapâra* corresponents a la castellana-portuguesa.

Igualment forma aragonesa i murciana: «*tapara*: alcaparra, alcaparrón», DMPeralta i Borao; a Sororb «*tàpera, taperón*: alcaparra, alcaparrón», Torres Fornés; *taparote* a Huércal-Overa; i (amb un canvi de terminació com el de *tòsera* > *tòfena*/TOFONA), murc. *tàpana* o *tàpena* (GaSoriano, s. v. i p. LVIII). És la forma general en llengua d'oc, que ja es documenta a l'E. Mj. (*tapera*, a. 1476, Pansier, *L. Prov. à Avignon*); com és d'esperar, donat el paroxitisme típic de l'aragonès (Borao no accentua) i de la llengua d'oc, l'accent s'hi ha desplaçat a la penúltima: «la primavera / fai boutounà tan de *taperos*», *Calendau* (III, 3.2), tol. «*taperos*: càpres», segons Doujat (1630): avui quasi desusat, adverteix Visner, però no ho és «*le taperiè*: le *caprier*» a l'Erau, *tapéro* a Pezenàs (Mâzuc), *tapéda* a Clarmont (on -r- > -d- és normal, Pastre), lldg. or. *tapéro* «capre: bouton confit de fleur de caprier; *taperiè*: caprier, arbuste» (Sauvages); veg. encara FEW II, 285a; Rolland, *Flore P. Fr.* II, 146ss.

Continua al Piemont (*tàpari*), Gènova (*tàppani*) (Salvioni, *RDR* iv, 1913, 238), Oneglia i Còrsega. Com també Sardenya, on *tàppara* pertany al Campidano i al